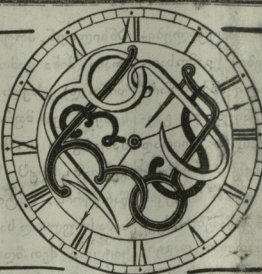

გაზეთის შანი

გაზეთი: ერთი წლით — ექვსი მან., ნახევარი წლით — სამი მან., სამი თვით — ერთი მან. და ხუთმეტე მართი, ერთი თვით — სამი ანაზი.

წერილები ამ ადრესით უნდა გამოგზავნონ: Въ Типографіи, въ редакціи газеты „ДРОЗДА“.

ხალის-მოსწრა

თილისში: მათის „ლორის“ კანტონში მთიანში: ანტ, ლორთქიფანიის ბიბლიოთეკაში.

მათი შემდეგი ადრესით უნდა დაიბარონ: Въ Типографіи, въ контору газеты „ДРОЗДА“.

რედაქცია: ძველი ინსტიტუტის ქუჩაზედ, სოლომონ მირიანოვის სახლში.

კანტონი: იმ წიგნის ბიბლიოთეკაში, სასახლის მიდამოზე, შაქროვის სახლში.

ბუღალტრის გუბერნიის ახსნა-განმარტება.

„ლორის“ წარსულ ნომერში ბანკის საქმეზე დეტალური განცხადების დასამატებლად, ბუღალტრის გუბერნიის მარშალი იწვევს თავდასხმულთა საზოგადო ახსნა-განმარტების საქმეზე შეკრებილებს: 1. მათ, რომელთაც წარმოადგენდათ ბანკის სათავეთა ფუნქციონის შესადგენლად თავიანთი მხედრი ნაწილი, ამ უმაღლესობის სახეობაშია, რომელიც გობაქა გლეხების განთავსებისათვის, 2., მათ, რომელთაც შემოუტანიათ ანუ შემოიტანეს თავიანთი მხედრი ფულსა, შესადგენლად ბანკის სათავეთა ფუნქციონის, თანხმად საზოგადო გუბერნიის კთილ-შობილთა შეკრებილების პროტოკოლისა, შემდგომ 29 ნომბერს 1872 წელსა და 3., მათ, ბუღალტრის გუბერნიის თავდასხმულთა, რომელთაც არ მიუღიათ სასუქარი გლეხების განთავსებისათვის, რომელნიც შემოიტანეს შესადგენლად ბანკის სათავეთა ფულსა, რომელიც იქნება დაწესებული თანხმად § 82 მუხლი 12.

Въ допoшeнiе oбъявлeнiй, сдѣланныхъ въ №№ 35, 36 и 37 газеты „Дрозда“, Тифлисскій Губернскій Предводителъ Дворянства приглашаетъ къ Общему Собранію по дѣлу банка, дворянъ Тифлисской губерніи: 1) внесшихъ на образованіе основнаго капитала банка опредѣленную доли изъ Высочайше дарованнаго имъ вознагражденія за личную свободу крестьянъ; 2) внесшихъ, или имѣющихъ внести причитающіяся съ нихъ на составленіе основнаго капитала банка — суммы, согласно протоколу чрезвычайнаго Губернскаго Собранія дворянства, отъ 29 ноября 1872 г., и 3) тѣхъ изъ дворянъ Тифлисской губерніи, непогасившихъ вознагражденіе за личную свободу крестьянъ, которые внесутъ на составленіе основнаго капитала банка — суммы, размѣръ коихъ будетъ опредѣленъ согласно § 82, п. 12.

აიბეჭდა და ისყიდება მთიანის სასულიერო სასწავლებელში და ახალციხის ანა მუსხელიანის სახელმძღვანელო რუსულ ენის სასწავლებელში და ქართველ ახალ მოსწავლელ ყმაველებსათვის (Руководство къ практическому изученію русскаго языка для груэвнъ) შედგენილი მ. ძალანდარიშვილისაგან. შანი სამი ანაზი.

გიგლიორგაშვილი ცნობა.

იბეჭდა და შემოდგომზედ გამოვა გასაყვლით „სამაშვილო კონა“ ანუ პირველ-დაწყებითი მოთხრობანი ბუფის მკვირვებელსა, პირველი ნაწილი, „შედეგნილი ი. გობაშვილი“ ლისაგან.

შ ი ნ ა რ ს ი:

თილისის გუბერნიის თავდასხმულთა — საქართველო: თილისი, 30 აგვისტოს — წერილი ამბები — შენიშვნა „ლორის“ კორრესპონდენტისა: მთიანისგან — წიგნი რედაქტორსა — ახირებული სიზმარი — საყურადღებო მითხრობა — რუსეთი: წერილი ამბები — უცხო ქვეყნები: საფრანგეთი — მსაგებობა — ამერიკა — ნარევი.

საქართველო

თილისი, 30 აგვისტოს რაც დრო გადის, ჩვენ უფრო ხშირად გვემისს, რომ ჩვენში ავაზაკობა თუ ერცეოდება თორემ არ კლებულობს. შესამჩნევია, რომ ავაზაკობაში ოსტატობა და გამოკრიახობა უნ მიდის. მხოლოდ რომ ავაზაკები საქმეებს ხლართავენ, ამისთანა შემთხვევებს უწინდელს მსაჯულებში ეცნოს დროს ეგრე შეხვედრად, ნამდვილი საქმის გამოკრეცევა გარწმუნებს, რომ რამდენათაც ახალი მსაჯულებმა სჯობს ძველს მსაჯულებს, იმდენად ახლანდელმა ავაზაკურმა ხერხიანობამაც უფროს მოიტაცა. ძველებური სამუსხარა, რომ ეს ავაზაკური შემთხვევები გახშირდა. ამის მიზეზი ჩვენ უნდა ვეძებოთ შემდეგს მოკლინებაში.

იქი არ არის, რომ ყმების განთავსებულბას დიდი გავლენა ჰქონდა უმაღლესის წიგნის საზოგადოებაზედ. ბევრი წერილი თავი და ახსნა დარჩნენ უღებდა-პურად და ზოგიც სხვა ისე დადარბდა, რომ ეგრე აიტანეს ის ხარჯი, რაც მათის მსგებობისათვის საჭირო იყო. ეს მსახურები, მიწოდბილები, ახსნა-განმარტება და თავადები, იქი არ არის, უნდა გაუფლებენ ამ პანანქება სიტყვაში, უნდა გავცნოთ ცხოვრების გეგმა, უნდა ვგანზოთ, თუ რა მწარე იყო მის უწინდელს უღებდელს ცხოვრებისთან შედარებით ეს წილის მოაწყვეტი ტერიტი, რომელსაც მშრომელი ხალხი სწევდა. ამ გარეთის მდგომარეობა უნდა შეცვლილი იყო. მართლაც ვინც სრულებით გარყენილი და გუფუბული არ ყოფილა, წახარეს თავი, ზოგმა მზარეულობა გამოიჩინა, ზოგი გუთანს გაჰყვა, ზოგმა ექობობას მოჰკიდა ხელი, ზოგმა რა და ზოგმა რა.. დაიქვე რაზემბად, შეუდგნენ შრომას. მაგრამ საუბედროდ ზოგიერთი იმითგანი, ვინც ძველს დროში მამულისა და ცვესა და სხვა მოსწონს საქმეებში რაინდობასა და ყოჩაღობას გამოიჩინდა, ისინი დღეს ქურდობას, კაცის კვლას და სხვა და სხვა უკუდ კაცობას მისდევენ.

ამის შემდეგ გუბრულებსა და მფეროვბის ხარჯი ხევის თავებზედ სრულებით გასაკვირვადი არ არის. მაგრამ ეს ჩვენ გვიხსნის ამ უბედურებისაგან. საჭიროა, რომ უსაქმურ კაცებს საქმე გაუჩნდეს, შრომისა და ხელობის უცოდინარბო სოფლის ყმაველ-კაცობამ საცხოვრებელი დონის ძიება ჩაიგ-

დოს ხელში, ამისათვის საზოგადოება უნდა ცხადდეს ჩვენში სახელობა და სამეურნეო სასწავლებლების გახსნას. ეს მოაზრდებს მშრომელს ახალ-გაზრდას და თუ ამ მოკლე ხანში არ დაეძმარებოდა ჩვენს მდგომარეობას, შემდგომისთვის მაინც იმედი იქნებოდა, რომ ამ ნაირი შემთხვევები, როგორც ეხლა არის ჩვენში, იშვიათად მომხდარა იყო.

მალაქს თილისში, სემინარიას ქვეშ სარდაფში ისყიდება ნამდვილი ბუნებითი ქახხარი ლინოზანი თ. რ. და ი. მარსთავებისა თიეთიული ბოთლის ფასი მართის ახალიგან მანეთ ნახევრამდის.

წიგნი ამბები

— პირველს სექტემბერს საზოგადო კრება თილისის ახსნა-განმარტების სადგელ-მამულა ბანკის საქმეების თაობაზედ იქნება ძველს მუხიკალური საზოგადოების ზალაში.

— ოცდა შვიდ აგვისტოს პეტერბურღში დანიშნული იყო კრება შოთი-თილისის რკინის გზის საზოგადოებისა, რომელსაც უნდა დაეაწყებოდა მთიანის რკინის გზის შტოს გაყენის საქმე და ამის ასრულება რკინის გამგებობისთვის უნდა მიენდო. ჯერ არ ვიცით, რითი გათვდა ეს საქმე. შეუძლებელია თუ შეუძლებელია მალე შეგატყობინდეს ამ ამბავს. იუ საქმე ისე გარდაწყვიტა საზოგადოებამ როგორც რკინის გზის გამგებობა ჰქონდა და, მთიანის რკინის გზასთან შეერთებას ორის წლის განმავლობაში ელირსება.

— რამდენიმე თილისელი ვაჭრების რედაქციებმა მიიღეს უფ. პერნოლესაგან პარიში დაბეჭდილი წიგნი ტიბულის საქმე-ნახშირზედ, რომელშიაც ავტორს აღუწერია ეს საქმეანაზირე და ანგარიშით გეაკონობებს, თუ სად რამდენი ფასი ექნება ტიბულის ქუჩანახშირს. მიველს ხმელთაშუაზღვისა და შიგის ზღვის ნაირებზედ მდებარე ქალაქთაგან მარტო ოდესაში ელირება ფუთი ნახევარ ფრანკით, სხვაგან კი ამაზედ ბევრად იაფი იქნება. მრცელი ცნობები შემდეგისათვის იყო.

შენიშვნა

შენიშვნის ცნობებისაგან ხსნის, რომ ოზურგლეს სულდაუფუყით საქალბო შკოლის გახსნა და იმ სურათისაგან დღეს ნამცეცი არ დარჩენილა ამ დიდებულს და ასრე ნაქებს საზოგადოებაში. მართლა, ერთობ გასაკვირვებელია, რომ ჩვენი ხალხი ასრე უმეცრულია და წინ დაუხედავით ხელს

ჰკრავს იმას, რაც მათი ცხოვრების გამაპობობისთვის და გამაშუქავსებელია, უარს-ჰყოფს ყველასთვის, რაც კი ცოტა ოდნით მაინც გამოაძიერებს იმ ძველი დამალი ტყაუტეობა, რომელიც ამოდენს ხანს ნიადაგ უფურთხობა და სიღატაკეში იყვარა ჩვენს ხალხს, ნეტავი ეს საქმეები, რომელნიც მათ ცხოვრებაში იხრებოთ, რასმე დიდს ტანჯვას, ხარჯს ან სხვა რამე გაჭირვებას მოითხოვდეს, რაც ამის თაობაზედ სიტყვა დახარჯული იმით მაინც ღირდეს, საქმე იმაში კი არ არის, თუ რა ძვირფასია ოზურგლეს საქალბო შკოლა მუხიანისთვის, ან საქართველოსთვის: სამწუხარო ის არის, რომ ჩვენ წინ-დაუხედედელი ვართ, ასრე მოუფიქრებელი და ჯერ უფურთხი, რომ არ ვებოტინებთ, რაც ჩვენი ძველი ცხოვრების შემარყვევლია. ჩვენ ბევრი უბედური სენები გამოვიცდით, ბევრჯერ წელი მოგვიხრია საჭიროების დროს და იმაზედ კი არ დაერწმუნებულვართ, თუ რაოდენათ ძვირფასია განაულებ, ჩვენ თევის წინ ხდება შემთხვევები, რომელიც უნდა გვარწმუნებდეს, რომ არ ვარგა, არ ვარგა მამა-პაპული, უღარდელი ცხოვრება. არც ძველი ბატონობა და უფლება გამოვიცდით, არც ძველი გიმიერობა და სხვისთვის ფების ღალატე, ღალატობა. არც ათასმა ქვეყნა ნანა-ნათესამა, არც ორასი გლეხების ღალა და გაღასანამა დაგვემარა, არც ძველმა მოყვრობამ, არც ერთმა და არც მეორემ შეეღამ გიმიტუნა, ეხენვით, ეწუხებოთ მაგამ ჩვენითვის ერთი სასურველი წამალი არ ჩნდება.

ჩვენ მაინც ვტრობთ, ვდევნით განათლებას. ჩვენ მაინც ვერ დაგვიხარჯავს კახიკი ჩვენი შიღებისთვის, მაშინ როდესაც ანტიკობის საკაბეებში, ტუნიკებში და ქალბლში ვინ იქის რამდენისაგან რამდენ ოკრიგებს ვფლანგავთ.

ამნარი ქვეყა მეტად გასაკვირვებელია ოზურგლეს საზოგადოებაში, რომელზედაც ჩვენ ამნარი შეხედულობა მივიღეთ სხვა და სხვა ცნობებამ: ათას მოსახლეზედ ას ორმოცდა ათი ღუქანია მარტო ჩითით, ახრეშუშულობით, სხვა და სხვა ქვეყნის ღვიწროებით და სათამაშო ქალბლით სავსე, და ეს ღუქანები, რასაკვირვებელია, ოზურგლეს მცხოვრებლებით ცოცხალია. ჩვენ ოზურგლეს სტუმრობის მოყვარებობაზედაც ბევრი გავიგონია, ოზურგლეს კვლავების ტანცხლობაზედაც, ვნებებზედ, ბალბებზედ ქალბლის თამაშობაზედ და სხ... და ამნარის საქმეს, როგორც საქალბო შკოლა და სხვა ამგვარები ნურას უყარავათ.

ხშირად მოგვინა ამბავი, თუ როგორ შესწუხდებიან ხოლმე ოზურგლელი ქალბები, როცა სტუმრებით აივსებათაი ზალბები: დედა-ღოლა, რამეცელებია აწილომალე ბატი მკე, და არც ინდული ამალამ ეხსმეხდ, ანა და რა მესელებია დედა-ღოლა, რომ საადგომით ერთი შიღიფინი კახა ველ შევიცდით და სხვა... აი, ამნარი საქმეებისთვის ბევრს თავს იტყენ, ბევრს ცდილობენ და შუთობენ დანაშთობზედ ღმერთმა უწყის. არა, არ სტყენიანთ იმ დიდებულ პრინ-

ცეს და სხვა მწიფე პარებს, რომელთა ცილა მზურგითი სასეა, ნუ თუ ხუთ-ხუთი მანეთი ან ძველი დანგრეული სახლი ვერ გამოიმეტეს ამ კარგის საქმისთვის.

ხელ ესენი, ყოველის სავსის საქმისათვის და ხალხისათვის სრულებით გამოუდგარი, უთუოდ გამოვლენ მოედანზედ და დაწყებენ ბაქობას, ჩვენ ეს ექნეთ და ჩვენ ესათ. ჩვენი უდგია ზურბის სული, თარამ ვინ იტის რა დაემართებაო.

ბი, სურათები ჩვენი ხალხის ცხოვრებობა, ინი ნიშნები ქართული ხალხისა: მოდიო და გულგრილია შეგუბრეთ ამათ, უნდა ტკებოდრეთ კიდევც მავათი კეთილი-მოქმედებით!

• დროების, კორამსონდენცია

შუბისი 22 აგვისტოს.

შეხი ტომის კაცებისაგან, რომელნიც ჩვენში არიან, ყველას სწორად გავიგონია მეტის მეტი უსაფუძვლო აზრი, ვითომც ჩვენი ქართული ენა და ლიტერატურა ძირელ დარბიო იყოს და არ შეფლობას მის გამოქვეა შალდი აზრებისა. მაგრამ, როგორც ზემოთ ნათქვამია, ეს აზრი უსაფუძვლოა. ეს უსაფუძვლოა მოდის, იმისთვის რომ იმათ ჩვენი ლიტერატურა არ შეესაფუძვლიათ. დიდის ვასაპირით იქნება მთელს შერობაში მოიძებნოს ორი სამი კაცი, რომელნიც იცოდენ ჩვენი ენა კარგით. ამათ, როგორც ჩვენი ენის რამოდენიმე საფუძვლიანათ მაკოდნეთ, არ გამოუტყვებთ ამნაირი ხეარული აზრი. უკანასკნელი მხროლოდ უმეტესობისაგან გვექმის, — იმ უმეტესობისაგან, რომელნიც ეხლანდელ შერობის მსხვილ სახელწოდებების გავლენის ქვეშ იმყოფებიან. ამისათვის წერილი ხალხების ენა, მათი ჩვეულებები, შეგუბრებულია არაფერი ინტერესს წარმოადგენს მათთვის და შეუსაფუძვლენი რჩებიან. ამ უმეტესობას თავის-დღეში გულით არაფერი უძებნია. მაგალითად, ავიღოთ ჩვენი პედაგოგები, რომელთაც ქართული ენა არ იციან. ისინი ხანდისხან შეხედებიან თავის მკარიდებს, კითხვენ, თუ ესა და ეს სიტყვა ქართულითა როგორ არისო, და, როდესაც უკანასკნელნი ვერ უპასუხებენ, გამოკუთთ ამ ნაირი აზრი: ქართული ენა დარბიო არისო. ესადა; როგორი საფუძვლით არის ეს ნათქვამი. ამა შავიარებმა რა პასუხი უნდა მისცენ მათ, როდესაც ქართული არ იციან და და არა თუ შალდი აზრები, დაბლა აზრების გამოსათქვამი სიტყვები არ გავგებთ.

— ეს სწორეთ ლოლიკის ბოროტ-მოხმარება არის. ქართული ენის არ მცოდნენ და მერე ჩემს უცოდინარებაზედ ქართული ენის სიღარიბეს აუფუნებ. მარა ამისა, კიდევ, რამოდენიმე სიტყვა, მომხმობლია რომელიმე ენაზე, იმისათვის, რომელნიც სხვა ენაზე იბანებიან; არ გვიმტკიცებს ენის სიღარიბეს და იმას, რომ ყურადღება არ მივაქციოთ ენას. მაშინ ყველა რომანული ენები არაფერი არ იქნებოდნენ, ამისათვის რომ უმთავრესი საფუძვლი მათი ლათინური ენაა. პირველი ადრეთ, თუ გინდ, რუსული და მისელონის ლექსიონი, ამა ნახეთ, რამდენ სიტყვებს შეხედებით იქ გადმოვლეს სხვა ენებისაგან, — სიტყვებს, რომელნიც მიუცოდებენ.

გან, — სიტყვებს, რომელნიც მიუცოდებენ. სიტყვებს უსაძვლესი აზრების გამოსათქვამით. მისაც სურს წამდელი აზრი წარმოქმნა, რომელნიც ენაზე, ენას შეუძლია გავიგონა. მეტის ჩვენს მწიფობას, მაგალითად რუსული, შალდის და სხვებს, რომელთაც თავის აზრების გამოსათქვამით სიტყვის მოუხერხებლობას ჩვენ ვერ შევსაძვლოთ. ძველი ლიტერატურის განხილვის ნაშრომთ და მუშაობებს, რომ ჩვენი ენის სიმდიდრეს, ვერ კიდევ ძველთ, უხერხესს ხარისხადის მიუწევია. აქედან კი როგორც მიუცოდებელი დასკვნა, უნდა გამოვიყვანოთ ის აზრი, რომ ლიტერატურა ჩვენი მდიდარი ყოფილა, წინააღმდეგ შემთხვევაში ენის სიმდიდრე ვერ მიაწევს თავის დღეში უხერხესს ხარისხადის. ის გარემოება, რომ ჩვენს ენაზე ნაბეჭდი წიგნი ცოტა არის, ეს არ გავძლევს საფუძვლს ჩვენს ენაზე ცუდი აზრის შედგენის საბედის. ბი რისთვის: ვერ ერთი ის, რომ იმ დროიდან დაწყებული, როდესაც მწიფე-ნობობამ დაიწყო გავრცელება შერობაში, ჩვენი ქვეყნის დასუტებამდის დღ ხანს არ გავუვლია და მერმეთ კი იმის თანაგარემოებაში ვიყავით აქამდის, და ვართ კიდევც; რომ წიგნების ბეჭედი და გავრცელება საძველო საქმე იყო. მეორეთ, დამოუკიდებელი ამ მიზეზისა, ძველი საზოგადო წესი, მხეცური ცხოვრება, მუშაობიერე არ აღლევდა კაცს ნებას, ფეს დადგულებათ თან და-თან მწიფეობაზედ გავრცელებია. ამ შემთხვევაში მთელს საქართველოს, რომელსაც სრულიად განსხვავებული გეოგრაფიული მდებარეობა უჭირავს, უფრო უჭირდა სხვაზე. ნიადაგი ხალხების მოძრაობა, ჩხუბი დანგრევა, მგონი, რამე უნდა იყოს ლიტერატურისათვის, ამისთანა პირობაზედ ბევრი რამე ძვირფასი დაკარგება საშუალოთ შეუძრწინებელია. მაგრამ მიუხედელებათ ამისა, შესაძლოა არს მოიპოვოს კიდევ რამოდენიმე ძველი წიგნები.

ამ შენიშვნის დაწერის მიზეზი მოგვცა რაოდენიმე ნახუღმა ძველმა წიგნებმა. ესა-ღანდელი ჩვენი ენა და ლიტერატურა რომ დატყვეული, ეჭვი არ არის. მაგრამ რადგანაც წარმოადგირი სწავლის და განათლების მიღებაში, საყოფარი ენა და ლიტერატურა მიუცოდებელი საჭირო არის, საჭიროა მივაქციოთ ყურადღება ძველი წიგნების დაბეჭდვას და გავრცელებას, რადგანაც იმათში თითქმის ყოველ ნაირი სწავლა დაწყებულია და ჩვენ შეგვიძლია ვისაჯერებლოთ ენით და ტერმინებით. ამისთვის საჭირო არის, ჩვენის აზრით, დაბეჭდული ქართული წიგნების კატალოგის გამოკცმა, რადგანაც არ ვიცით, არ წოდება და ბეჭდული და რა არა. ამ მოკლე დროში არის ნახული შამდგი წიგნები ერთის ლექსიონული თ ეადის ოჯ.ში, რომელს დიდ სა-უფჯედ ჰქონდა შენახული. ბი სია ამ წიგნებისა: ა) წიგნი საშუალოდაც დავით უძველესისა ფილოსოფოსისა, თარგმანილი პარმანულ ენიდან ფილოსოფოსის, შილინე-საგან და ნეკრესის მისკობოსის დოსითეოსისგან, მეფობის დროს ირაკლისა, ჩინც წიგნი, ბ) წიგნი უსათაურად, მოხსრობა იუსტინიანის მეფობის დროსა. იქვე წიგნი შირაგედია „მთეფრია“ თქმული მდიან-მეგის თიგლის დავით ჩოლოყაშვილისაგან მეფე მიქაელს შესაქვევლად; დაწერილი ჩვე წიგნი; ამასთან სხვა მცირე მოთხრობები იმავე წიგნიში. გ) სათაურით „სტერტიკებანი განსჯანი“, რუსულთ ქართულთ, ნათარგმნი ლინერალ-ლიტენანტისა და სენატორისა მეფის ძის მეციქიდოს დავითის მიერ, რომელიც ამბობს, რომ გადმოთარგმნილი ამ წიგნის ფრანციულით რუსულთ იყო

ანსილიონ, არულის აკადემიის წევრი და სწავლასა შინა გამოჩენილი მთელსა შერობასა შინა და ჰყვინისა შინა მთრეკელი ანუ მთრეკინე ზეცას მფრინავი გუნდის სურათით თორა, ნათარგმნი სომხურით ტერ. დავითისაგან მეწეციაში ჩიქვ წელს. ე) ლრამბატკა ზედ წარწერით: ანტონის მიერ არხიებისკობასისა სრულიად საქართველოისა, დავითიანისა, სიტყვა ძეთამდი საქართველოისათა, ტრეტამენტო შრომათა თვისთა. ეს წიგნები ხელთ ნაწერი არიან.

22 აგვისტოს.

თეზილის მალაქში შერთანარის წიგნების მალხაიაში ისყიდება მცენარეთა ლეხისონი. ლათინურს, რუსულს და ქართულს ენებზედ შედგენილი თ. რაფ. დ. მონათვის-მიერ შასი ათი შაური.

ნათცი ექილის თანა-შემწე მასილი მი-არგის ძე შამაბელი კისრულობს კაცესიოელი საქმეების ექილობას სხვა და სხვა სამართავლოებში და უმთავრესად სენატორ-აგრიეთე სარაკების გავაზნეს. მთიეთული სარაკისთვის უნდა გამოგზავნეთ ხუთი მანეთი.

ადრესი: ვ.ს. Петербургъ, Малая Садовая Домъ № 8, кв. № 24.

წიგნი ჩაღაბტრისთან.

ნება მომცით მოგახსენოთ ორიოდ სიტყვა სახალხო ექიმობაზედ. მთქმც ამ საგანზედ ლაპარაკი უფრო შესაფერია მედიკურ ჟურნალში, ვინემ საზოგადოებრივი (ი) გაზეთში, მაგრამ ვერ ამისთანა ჟურნალი ჩვენ არა გვაქვს... მე მსურს განვცხადო საყოველთაო რომ ხალხის ექიმობაზედ ყურადღება უნდა იყოს მიტყველი და ეს საქმე არც ისე მცირე, როგორათაც ბევრს განათლებულ ქმომებს მიანიათ, იქნება.

ბევრთ უწინ, სან მდის გაჩნდებოდა ექიმობა, როგორც მეცნიერება, სანამდის დაწესდებოდა ათას გეარა სასწავლებლები და საზოგადოებები, ხალხი თავის გამოცდილებით ირჩევდა მკურნალს სწულებას, ექიმობა ისეთ ავთოქოვობას, რომელიც დღესაც სავეტო მოსარჩენათ მიანიია მედიცინას. ეს გამოცდილებითი ექიმობა, გადაღოდა ერთი შთამომავლობადან მეორეში და ქვეყანას ყოველთვის ჰყავდა მეურნეობები, რასაკერეცელია, ეს თავისებური ლექტირები არ იყვნენ ნასწავლი არც მედიკურ პედაგოგში, იმათ არ ჰქონიათ არც მოწმობა, არც დიპლომი, მაგრამ მათი სარგებლობა და გავლენა, მოამცს ნება ამის თქმის, არა ნაკლები გზლებით ეხლანდელ განათლებულ ლექტირებზედ. იმერეთში ყველა კაცმა იცის, რა ნაირადღაც არჩენენ ჰილოლობას ნასწავლი ექიმება და რაანაზად ჩვენი მთრმანიძეები. მთ საჭიროა იქნება, შესაძლებელია მოვიყენოთ საქმეობა მაგალითებით, რომელიც გვიმტკიცებს, ჩვენებური ექიმების უპირატესობას ბევრს გეარ შემთხვევაში და სწულებებში. მაგ, წითელი ქარი, ბუასილი, საწერილი და ბევრი ისეთი სწულები, რომელიც ნასწავლი ექიმები ვერაფერს უხერხებენ, უბრალო სოფლის დედაკაცი კი ერთობ აღვილად არჩენს.

მეორე მაგალითი, ბქ ერთ რუსს რაღაც მუშუკი გამოსვლოდა ამის წინეთ და ვერც ერთს რუსის ექიმს ვერაფერი გავმედა საჭირო იყო თურმე ვარცკია, მაგრამ ექიმებს ანტონის ცეცხლის გაჩენის შინებოდათ.

მაშინ ეს საქმე იყისრა მთრმანიძეებისაგან, მელმანაც დაარწმუნა ექიმები მაგალითით, რომ ანტონის ცეცხლი სრულიად საშიში არ არის. მთრმანიძემ წასი რაღაც წამალი ხელზედ, რომელიც წასმული ალაგზედ ანტონის ცეცხლი გაჩინა; შემდეგ მან წასივე მეორე წამალი, რომელიც ცრთობაში გააქრო ანტონის ცეცხლი. მაშინ ლექტირები დაწმუნდენ თურმე, ანტონის ცეცხლის გავრობა შესაძლებელია და მისცეს ნება მთრმანიძეს ავთოქოვოს ექიმობისა, რომელიც ნაც განათავისუფლოს ის ადვილად. და ამისთანა შემთხვევა ერთობ ხშირი არის იმერეთში.

მხლა ვიკითხავ ერთს: ნუ თუ ეს არა ღირს იმათ, რომ ჩვენმა ნასწავლ ექიმებმა ღირსეული ყურადღება მიაქციონ სახალხო, უღიპლამო ექიმობას და რაც ახალი და გამოსაყურებელია, გამოაცხადონ, გახადონ საყოველთაო საკუთრებობა, თორემ ეხლა ბევრი წამლობა იკარგება, რადგანაც არ არის დაწერილი და ენი იცის რამდენიმე წლის შემდეგ ვინმე გავმანიელობა ან ინგლისელმა ახალ რეგთ გამოაცხადონ ის, რაც ჩვენს ხალხს ბევრათ წინეთ სკოდნია. და რომ მეცნიერება, თუ გინდ მედიცინის, ვერ ერთობ სუსტია და ბევრი შესატყობი გამოსკვეცი საქმე მოვლის, ამხუდ ვგონებ თეთორ ექიმებიც თანხმა არიან.

ჩვენის აზრით საჭიროა, რომ ამ საგანზედ ექიმების კომისისა, ან შმაგასი რამე ამისთანა საზოგადოება შესდგებოდეს და შეიტკობდეს თითელს ჩვენებურს ექიმობას, მასალმესს — ესდლი დეწული იქნება საზოგადოებისთვის. ნამდელია, ბევრი იმ წამლობათაგანი, რომელსაც ეხლა სოფელიში ხმარობენ, სრულიად შეუძლებელი და სასაგელია, მაგრამ მოიპოვება უთუოდ ისეთებიც, რომელიც გადმოსატანი იქნება ახალი მედიცინაშიაც და დიდ სარგებლობას აღმოაჩენს საწელას.

რასაც შამაბზედ, ნინოზედ მელნიანზედ და სხვა გამოჩენილ მეურნეობებზედ, ლაპარაკობენ თუ იმისი ნახევარი ან მესამედით მართალია, მინც ვასაკარია და საყოველთაო ყურადღების ღირსია უთუოდ. საუბედურთა ეს შესანიშნავი ექიმნი ქალები დღეს აღარ არიან ან ცოცხალნი და იქნება მათი მშენიერობი ექიმობის ცოდნა; მათი გამოცდილებები და ნიჭი საშუალოთ დაკარგულია ჩვენებისა. შამაბელი შემთხვევაში საჭიროა გამოკვლევა მომდენსა და რაც შესაძლებელია და შესაძლებელია გადმოიტანოს ახალმა მედიცინამ.

მე მასხაც ერთხელ ერთ მედიკურ ჟურნალში სტატია იყო დაბეჭდილი, რომელიც დიდის პატივისცემით და გავიერებით ამბობდა ინდოეთის და აზრის ხალხების ექიმობაზედ. იქ, რასაკერეცელია, ევროპელი ექიმობის არ იციან რა, მარამ ას წელიწადის სიცოცხლე ძლიან ხშირია თურმე იმ ქვეყნებში.

ბევრი საიდუმლოება არის დაფარული ბუნებაში, უთუოდ, და ეს საიდუმლოება რომ ხალხმა შეიტყოს პირველად და არა რომელიმე გამოქნილმა ექიმმა, იმიტომ რისთვის უნდა იყოს ავდებულო და უყურადღებო, საკერეცელია! პირველი ვიმეორებთ, სასურველია, რომ ჩვენებური ექიმობის გამოკვლევა მალე მოხდარიყოს ახალგაზდა ჩვენი განათლებული ექიმებისაგან.

არ გვეჩვენებოდეს სხვა საგნების სჯის დროსაც, კარგი იქნებოდა.

მთლიან 25-ს ავიხილავ.

საპირისპირო სიზმარი.

წიგნებმა ერთობ შეგვეწუხა, ზაფხულის ზამთრისაგან განიჭვე მხოლოდ იმით შეიძლება, რომ ტყე და ველი მწყვანა. ივლისი განახევრდა და ხვირანი დარი არ გინახავს; ერთს ღამეს მანძი ისეთი ყუფუნა წიგმა დასუშავა, რომ უნებურად დაძინებდა კაცს; ის მესამე და მესამეჯერის ხმასავით, მივიკი ტკბილი ძილის და აი სიზმარიც: ვიკვი ერთს სახელწოდებით, ან უკეთ, სამეფოში, რომელშიაც არის მეფე და მეფეთ-მეფე სცხოვრებენ სამ ნაირი ხალხი: შვიდი, თეთრი და უთეთრესი; აქ ვაფიქსიანი რამოდენიმე ხარისხადღა ამ სამეფოს ჩვეულებაა, ზე და კანონი. აქ ბუნებას დასაწყისშია თავლის მოყვარება, ის ყოველი წოდების კაცს უყვარს, მაგრამ კანონთა დიდებულოა, შვიდ-ს წოდებას კაცს უნდა დასადავს აღიქვას, მეფეთ მეფეთთან და კანონთან, რომ იმან არ გაიცნოს თავლის გემო; თეთრი წოდების კაცს ერთჯერ მხოლოდ შეუძლია თავის სიკაცსლეში თავლის მოპოება და თუ მის საზებელურთ მეფეთ მეფეთ წართვა *) მაშინ ის ისრე უნდა დარჩეს სიბერემდე და მერე საფლავს უნდა ეტყობოდა, რომ თავლის გემოს გაცნობის უფლება აღარ აქვს. უთეთრეს კაცს აქვს უფლება თავლის შეძინის პირველად და თუ მეფეთ მეფემ წართვა, მერეთ და მისამეთაც; შემდგომ კი შეიძლება თს ნულარ იფიქრებს თავლის გემოვნებას, თორემ იმას ისრეთი სასჯელი ელის, რომ უკუნისამდე ვერ გარდურჩება იმას; ამიტომაც მერეთ და მისამდე წოდების ხალხი ამ სამეფოში ბევრს ქურდობასაც შერბობან, რადგან თავის ყოველს დღეს ხედენ და მისი უწინდელი გაცნობილი გემოც ყოველთვის აურჯოლებს მათ, მაგრამ აქც ვერ ასცილებიან ესენი განსაცდელს: თუ თავლის პატრონმა შეუტყრა მათ ქურდობა, ვა მაშინ მათი ბრალია, ყოველს მათ გემოვნებას დაამარჯებს, და მერეთს მხრით კანონიკ ძლიერ ემუქრება ამ გვარს ქურდს. პირველი ხარისხის კაცები კი უფრო ასრულებენ კანონს, ვინც მერეთს და მისამეს ხარისხისანი, ამიტომ რომ მათ თავლის გემო არ იციან და ისრე ტკბილი არ ჰგონიან რაგორც ის არის, ამ თეთრს და უთეთრეს კაცებთანა ამა ვინ იყო ისეთი გამგედავი, რომ კანონისათვის ეთქვას: ეს აღკრამლავ ბუნების წინააღმდეგა და ამ აღკრამლავით უმეტესი კანონის დარღვევა ხდება ხალხე ქურდობა. ამ ერთმა მთვანება, გამოარსებომა მოთმინებისაგან გახდა და საქვეყნოთ გამოაცხადა შემდგომი თავის პაზრი: ღმერთმა შექმნა ცა და ქვეყანა და რაც არის იმათში, ამგებს შეუქმნა მფლობელთა გონიერი არსება—კაცი, დადგინა თავის ქმნილების მეფეთ და უთხრა: ჰქვლობა და დასარგებლობდე ყოველის ჩემის ქმნილებისაგან. შემდგომ ვინმეც კაცთაგანმა, რომელსაც ჰქონდა ხალხში დიდი გავლენა, სთქვა, რომ ყოველის-ფრისაგან არ უნდა დასარგებლობდეს კაცია, იმას თავლის შეძენის უფლება ყოველთვის უნდა აქვსო და ვინც ამას გარდახდებდა იმას მოკლის დაუბოლო

ებელი სასჯელია. ამ სახელწოდებით ამ კაცის სიტყვა ისრე დამტკიცდა, რომ მთები ქალებთ გაქვლებიან და ეს სიტყვები კი არ შეიცვლება. ნუ თუ თავლის შეძენა ყოველთვის კეთილ-ნებრითი არ სჯობია იმას, რომ ის კაცმა მოიპაროს? რამდენი სჯულის წინააღმდეგი საქმეები ხდება ამ ქურდობით ამ სამეფოში; მაგ. ერთი კაცი რომელმაც დაჭარბა თავლის შეძენის უფლება, რომელსაც მერეთ შეძენაზედ კანონის ემინა, იმას უნებურად ქურდობა უნდა და თუ ქურდობა ჰქონდა, მაშინ, რასაკვირველია, შინით კანკალებს და იმ ქურდობის დროს კაცის ცეცხლს შინით მომხდარა, და ამ ორს ცეცხლს შუა იტანჯვის საცოდავი; რამდენი პირის წკლაპური აქვს, როცა თავის დანახავს, მაგრამ ვინ გაცნობებს მის გემოს; იქნება ათასში ერთმა თავლის პატრონმა შეიცილდეს ეს საწყალი და უთხრას, მოდი ერთი ჩემი თავლი სუქვია, მაგრამ იმას მაინც კი ემინა კანონის. ზოგს თუმცა დაკარგული აქვს თავლის შეძენის უფლება, მაგრამ გაცხარებულმა და ვეფხვივით გაცოფებულმა თუ კი სადმე მოახლო თავლის მოგება, მაშინ ის კანონს არ დასდევს, მაშინვე ეგებება, ვისაც უნდა გუთუნოდეს და დიდს ქმყოფივით გამოძლება; წა და ეზლა და სდივ, იქნება ვერცარავინ უგავოს, ეს მისი ქურდობა და თუ ვინმე შეიტყრა აი რას ეტყვის: მე ბუნებამ საქმელათ თავლი განმიწესაო და რადგან ჩემის სასურთებით შეძენას კანონი მიკრძალავს, და ბუნებას ვერა ვძლივ, მართლა მოვიპარეო და თუ შეიძლება, უხურავთ ვინმეც გასცლოს, როცა მომივდება, მეც ხელს ავიღებ თავლის ქურდობაზედა, რადგან როგორც პურს, ისრე თავის ბუნება ითხოვს, ურამლოთაც კაცი ვერ იტხოვრებს და თუ მოითმინა, მაშინ ის იტანჯება და ბოლოს კი ტანჯვა საფლავამდე მიიყვანს. ეს სიტყვა იმ კაცმა და კიდევცა გამოვლევია. წიგნმა კიდევ უკაცუნებდა სახლის სახურავს; მე ძლიერ ვაკვირებულნი ვიქვი კიდევ ღოგინში, თუცა დღეს ღამის ფარდა კიდევცა გარდაცხდა; ვეფიქრობდი, რა უნდა მოასწავს ჩემმა სიზმარმა მეთი, ესე იგი: რას ნიშნავს: მეფეთ მეფე, მეფე, სანაირი ხალხი, თავლი და ისეთი ფიქვლი კანონი, რომ კაცს თავლის ქმა ყოველთვის არ შეეძლოს. აქამდენ ეს დამრჩა აუხსნელი, ესლა კი მკითხველს მივანდობ მის ასანას, რადგან მთვანე ბევრი გონიერია და კარგათ ახსნის.

რაველი.

9 აგვისტოს 1874 წელს

საპირისპირო ხიზანი.

ბევრ მომავალ ენკენის თვეში უნდა მოხდეს თიფლისის მოქალაქეების ყრილობა და კენჭის ყრა. მოუთმენელად მოვიდეთ ამ კენჭის ყრას დაბოლოვებას. მეშინიან, რომ ზოგიერთი ცნობადელი ხმონების მსგავსი კენჭით არ ავირჩიოთ მეფე, საზოგადო საქმეებში მუდამ დაუდევრებმა. არა ვერინა, ბატონო, იმგვარი ხმონი, რომელსაც არ ესმის თავის ვალდებულება, არ იცის თუ რისთვის არჩენს იმას ხალხი, ანუ რას მოვლის მისგან საზოგადოება. ამას წინეთ ერთმა ხმონმა მაჩვენა დასაბატყვებელი ქალღია და მამამო, ხვალ დაბარებულნი ვარ საზოგადოების სასარგებლო ყრილობაში, და ჩემ საყოფარს საქმეს თავი უნდა დაეანგებოდა, დალონებით მუდუნებოდა.

მე ვუთხარ, მუდამ დაბანდებით ყრილობაში?
— შენმა მზემ, ერთხელაც არ დაველიბივარ.
— მერე რას არგებთ?
— ვაჟალ, ჩემ ალავს დავედებო, დიდკაცები ლაპარაკობენ და მე ყურს ვუდებ.
— მაშ შენ სულ არას ამბობ?
— მა, რა უნდა ვთქვა, ჩემსედ უფრო დიდრონები არა სხედან? ღა ორ და სამ მენდლიანებს რომ კინეტი ვერ ამოულიათ, მე რა უნდა ვთქვა.
— მაშ თქვენი იქ ყოფნა იმას ნიშნავს, რომ მეც პაპუნ ბეგოვო, ანუ აღრე იტყოდნენ, რომ შენსედ ზალი ვარ?
— მა რავედა, რა მარჩევენ, არ წაიდე?
— ვალი იოპარაკე და შენი ახრიც გამოთქვი, პირზედ ხელს ხომ არ დაგაფარებენ, ხომ იცო, რომ ნება გაქვს ლაპარაკისა? თუ არაურის კვე არ გიჭრის და მოკლე ახრი გაქვს, რჩევის დროს გამოუტყდად საზოგადოებას, რომ ხმონად ყოფნა არ შეგიძლიან, სხვას არჩევენ შენს მაგიერათ. მადლობა ღმერთსა, ესლა ჩვენში ახლავდა ნაწყალი კაცები ბევრი მოიპოვება, რომლებსაც ესმის ვალდებულება და თავისი ღირსება. შენისთანა კაცების ასაჩრებო კი უფაზაზედ ველომ არის.
— შენმა მზემ მართალს მეგებებო, მითხრა გულწრფელმა ხმონამ და გამაორდა.

მიკლაძე.

თიფლისი, 25 აგვისტოს.

რუსეთი

ამ ჟამად შირიმის თათრები ოსმალეთისკენ მიგრირებენ დასას ხლებლად. ისინი შეზარაბიან ახლად სამხედრო კანონმა, რომლის ძალით იმთვანაც სალდათი უნდა გამოეყვანათ. ამას წინეთაც დაპირეს ოსმალეთში გადასახლება და ზოგიერთი კიდევ გვიდა თავის სამშობლოშიც, მაგრამ ნოვოროსისის გუბერნატორის რჩევით უმრავლესობამ დარჩენა აპყობინა. მხლა როგორც ოსმალეთში მოამავე გაცნობებს, თათრებს ხელ-ახლა გადასახლება გარდაუწყვეტიათ. ამბობენ, რომ ეს იმითი მოკლდების ბრალია, რომელიც მათ ოსმალეთში წასვლას ეჩინებინათ და იმ ოსმალეთი თათრებისა, რომელიც ფილესუბით ძლიერ მრავლნი დღიან შირიმის კიდ-კიდვ, თითოეული ზღვის ღორების საჭერად და რომელთაც ყირიმლები ასობით ვაჭკეთ ოსმალეთში. ამ გარდასახლების მოსასპობად აღმინისტრაცია არავითარ საფუძვლიანს საშუალებას არ ხმარობს; მართალია ნაპირის დარაჯებს ბრძანება აქვთ, რომ მიმავალი თათრები არ დაუშვან საზღვრის გარეთ, მაგრამ ერთი არა უხვირო თოფებით დაიარაღებულ სალდათი რას იზამს. იმით არ შეუძლიანთ, რომ ირმოკლა ათი და ასი თათარი შეჩერონ. სალდაბით სალთას აგზავნიან, რომ ზღვის ნაპირ ნაპირ იაროს და თუ მიმავალი თათრები დინახს შეჩეროს, სალდათი ბრძანების მოზრზილია, მაგრამ რაკი მრავალს თათრის დინახავს, დანებით, ქვებით და კეტებით შეჭურვილს, ბურქებში იხალება და თათრები დაუბრკოლებლად მიდიან საზღვრის გარეთ.

რადგანაც რუსეთში მდებარეებს ძალიან ცოტა საცხოვრებელი საშუალება აქვსო,

ამიტომ ისინი თავის სამწყოსაგან სეველსწრეს წესების შესრულებისათვის სასყიდელს თხოვლობენ და ამით თავის ღირსებასაც ამცირებენ და ხალხსაც აწუხებენო. ეს გარემოება მხედველობაში მიუღიათ ზოგიერთის რუსეთის გუბერნიის ურობას და სტეპლობენ, რომ მდებარეებს ან თეთთან ერთობამისცეს საკვია სარჩო, ან და სთხოვონ მმართველობას, რომ იმან გამოავლინოს მთებრათა და გარდასახალი საეკლესიო წესების ასრულებისათვის მოისპას. ჩვენრ სასულიერო მთავრობაც რომ იმუშავდომლებდეს მმართველობასთან, და მდებარეებს ხაზინდამ სასულიერო ჯამაგირი მიეცემოდეს, სწორეთ დიდი მადლიეთ მიეცება ჩვენს გლეხობას და მდებარეებს იძულებული არ იქნებოთ, რომ კაცთ-მოკვარების მაგიერ ვაჭრულს აწავრიონს ვაჭყენენ.

რუსეთის ზოგიერთი გუბერნიაში ერთი უფუნური ხმა დაუგლიათ, რომ გოგობები უნდა შეკრბონ და ონკლისში გავზანდონ. ასაკის გუბერნიაში ამ ხმას ცოტათი სხვა მიმართულება მისცემა ერთი სასმელების გამოყვების მდებარეების წყალობით. აქ ხმა დაარდნილია, რომ ხუთი ათასი ვაგოა მესხ ზღვის იქით უნდა გავზანდონო. შეე ზღვაში ერთი წითელი ხომალდი სდგას ის ხომალდი ამ გოგობებს წაიყვანს და იმით მაგიერ რუსეთში იმდენსვე შეს არაბებს მოიყვანსო. ჩვენებურს გოგობას არაბებში დაასახლებენ და შეს არაბებს მათხრეებენო. ამის გამგანე სოფლები ძლიერ შეშინდნენ, მაშინვე თავის ქალებს გაიხიფებენ შეუდგნენ და ვინც კი ყმაწვილი ბიჭები მხედობთ იმით შერთის ცოლებათ. ამ ხმის გავრცელებას ერთს წითელის მელნით დაწერილი ბარათს აბრალდნენ, რომლის დაწერა მდებარეების იკოვლდეს შეწვევა. გამოჩება დანიშნა და იკოვლდეს გეტყდა, რომ ის წიგნი მე დაწვეერო, რადგანაც წინეთ დედაბრებისაგან გავიწილი მქონდა გოგობებისა და არაბების ამბავი, მინდოდა, რომ ისინი ის სასაცილოდ გამეხადო. მე ის წიგნი სალდგომო კერცისის საღებავით დაწვერე და სრულიადც არ მეგონა, თუ ამ ხუმრობისაგან ამისთანა აღიქაოთა; ატყდებოდაო. მომჩივებელს მოსამართლეს დაუნახეს, რომ ეს ხუმრობა იმ იმდით ჩაუდენა იკოვლდეს, რომ ქორწილის განხორციებით ბევრი სასმელები გასაღებია და ამიტომ განუჩინა იმას 50 მანეთის ჯარიმა, ან 15 დღის დატუსალება.

წარსულის თვის 26 პეტერბურღში მომჩივებელს მსაჯულს ტიმირაზეს ვანუხილავს საქმე უფ. მელლერისა, რომელსაც აბრალდნენ პეტერბურღის მოგზაობის მალეების გალახვისა. მსაჯულთა მოგზაობა, რომ უფ. მალერისი მიუტლია უფ. მელლერისათვის სესხად ხუთი ათასი მანეთი და ამ ვალში აულია ოცდა ათი ათას მანეთადის. ამ ვალის გასტყვების შემდეგ მელლერმა მალერისთან ნაცობობის გუყვეტა მოხდინა და თუმცე და წინეთ სთხოვა მსა თუ სადმე შეეხედეთ ერთმანერთს, თავი არ და მიკრათ, თორემ ახირებულნი საქმე მოხდება ჩვენს შორისო. მალერს კი პატივს დებაში არ მიიღო თორემ მელლერის თხოვნა. ის სალდაც შეხედრია მელლერის და თავი დაუკრავს. მელლერის თავისი სიტყვა აუსრულდება და ჯოხით უტია მალერს. მომჩივებელმა მსაჯულმა მელლერი გაამარია

*) აქ მეფეთ მეფე ვის თავლაც ინებებს რომ თავის სამეფოში წილოს, იასალებს გაუსეს თავლის პატრონს და წააბრმავენ.

და ყოველივე პასუხის გებისაგან განათავი-
სულვდა. ჩვენში რომ სესხის ამგვარ-მომცემებს
შორის ამ გვირ ჩვეულება ყოველიყო, რა-
მდენი ტყაპ-ატყუბი ატყდებოდა, ვინ იცის!

უსკო ქვეყნები

საშარანბათი.

— შარანტუხული ვაჭეთი „მეცხრამეტე
საუტყე“ ამბობს: „მარშალი მაქ-მაჰონი სა-
ფრანგეთში წესიერების დაცვის თავდებობა
მეფეებმა, მაგრამ თითონ მარშალის მაქ-
მაჰონის წესიერების თავდები ვინ გავიხი-
ლებოა.“

— მაქ-მაჰონი საფრანგეთის პროვინცი-
ებში მოგზაურობის დროს უნდა დარწმუნე-
ბულიყო, სწორედ ვაჭეთებში, რომ სა-
ფრანგეთის ხალხს მოძიებდა სხვა და სხვა
მეფეების ხელში ყოფნა და უსარგებლოდ
სისხლის ღირს. მარშალს ხალხმა ყოველგან
რესპუბლიკური გრძობა გამოუცხადა.

— მითმა მარშალის მაქ-მაჰონის მხლე-
ბელმა გენერალმა შეპყვირა თურმე ერთს
ვიდაცა მუშას, როდესაც ეს ხმა მალე უსა-
მიდგომად დასრულდა: „გაუშვარჯას რესპუბ-
ლიკას!“ რა გავიერებს შე ვირო! მუშემ
უპასუხა მსწრაფლად: თითონ თქვენ ბრძან-
დებით ვირო. ბენერალმა უფრო გონიე-
რად დაინახა, რომ ეს უსამართლო შემთხვე-
ვა ვადაფუფუნებია, მაგრამ იქ მყოფთ სიცი-
ლი წასქდამით.

— ამბობენ, რომ ზაენის გაქცევის ბრა-
ლი იყო, რომ ქალაქისში ბონაპარტის
მომხრე აღურჩევით ნაციონალურის კრების
დებუტატთ. ზაენის გაქცევამ დაარწმუნ-
და სულელი ხალხი, რომ იმეორა ხელ-ან-
ლაე მალე დაუბრუნდებთ და ამიტომ გა-
უშვებია ბონაპარტის მომხრე დებუტატის
მოწინააღმდეგე კანდიდატები. მერაე მიხე-
ზათ კიდევ იმისა სთვლიან, რომ უფ. ბრა-
ლის წყალობით პროვინციებში ეხლა ყველა
ადგილები ბონაპარტის მომხრეთ ხელშია და
ისინი სარგებლობენ თავის მდგომარეობით;
რომ სოფელ ხალხზედ გაეცენა იქონიან.

ოსმალეთი

— სტამბოლიდან იწერებინ, რომ ხონ-
თქრის მმართველობა ძლიერ დიდს სამხედრო
მხედობაშია, ჯარები ალბანიაში და ბოლ-
გარიაში თანდისთან ემბატებო, თუმცა მმარ-
თებლობის გაზეთები ამას არა თუ არ აცხა-
დებენ, ჰვარავენ კიდევ. მერობელი დი-
ლომატები ფქრობენ, რომ ამ ჯარების მო-

ძრობის მიზეზი ის უნდა იყოს, რომ ხონ-
თქრის სატახტო მემკვიდრეობის შეცვლა სურს
და თუ ვინცაა იმპერიის რომელიმე ნა-
წილში უწყაყოფილობა გამოაცხადა და აღ-
რეულობა მოახდინა, ამ ოსმალეთის ქვეშე-
ვრობაში რომელიმე სმთარომ მემკვიდ-
რეობის შეცვლის გამო, მმართველობას გა-
წუხდა, მაშინ ოსმალეთი ჯარებით ურჩ
ქვეშევრდომებს დაამშვიდებდა.

ოსმალეთში, ხონთქრის ტახტი ყოველ-
თვის სამეფო გვარში უფროსის არის.
მხლანდელი ხონთქრის აბდულ-აზიზის შემ-
დედ კანონით იმის მძის აბდულ-მეჯიდ-
ის შვილი უნდა გახდეს ხონთქარ, აბ-
დულ-აზიზს კი ის უნდა თუხროდ რომ მე-
კვიდრება თავის შვილს ვარდასცეს.

ოსმალეთის მმართველობას შეუძლიან,
რასაკვირველია, რომ ურჩი ქვეშევრდომები-
სათვის ჯარები საომარ მდგომარეობაში მო-
იყვანოს, მაგრამ საქმე ის არის, დათანხმდ-
ებიან მემკვიდრეობის შეცვლაზედ მერობის
უპირველესი სახელმწიფოებში თუ არა. ამას
გარდა, შეიძლება ოსმალეთის ქვეშევრდომ-
მა სმთარომებმა ყველამ უარო სთქვან, ახ-
ლი მემკვიდრეობითი კანონი არ იცნონ და
დაუშვიდებლობა გამოაცხადონ. ეს მეტად-
რე იმითად უნდა იყოს შესაძლებელი, რომ
ამ შემთხვევაში სმთარომების და იმითი
მფარველი სახელმწიფოების აზრს შორის
თანხმობა იქნება.

ამერიკა

— ჩრდილოეთის ამერიკის შტატებში
ეხლა პრეზიდენტის ამოსარჩევს კენჭის ყრას
ეშვადებიან. შეედა იმ აზრის არის ამერიკა-
ში, რომ გრანტს აღარ ამოირჩევენ პრეზი-
დენტად, რადგანაც ეს მესამეთ იქნება იმი-
ლი ამოარჩევა და შტატებში ისეთი ჩვეულებ-
ბა რესპუბლიკის დაარსებიდანვე, რომ მე-
სამეთ ერთი და იმავე კაცის პრეზიდენტო-
ბა არ შეიძლება. ამას გარდა პენსილვანიის
შტატს, რომლის აზრში კენჭის ყრის დროს
ხშირად მთელი შტატების აზრის მიმართუ-
ლება გამოსჭირის, საპრეზიდენტო კანდიდა-
ტად მერტრენდტი დუნინგსაც.

ნარკვი

— შექსპირს ეხლა ესპანიურ ენაზედ
სთარგმნიან და ამბობენ, რომ ეს პირველად
არისო, ჩვენ არა ვართ ესპანიური ლიტერა-
ტურის მცოდნე და დარწმუნებით არ შე-
გვიძლიან ესთქეთ, ჰქონდათ ესპანიელებს

აქამდის შექსპირის თარგმან, თუ არა. მაგ-
რამ, თუ ეს ამბავი ტყუილი არ არის, ჩვენ
ქართველები ცოტათი უთუოდ უნდა ავაზალ-
დეთ ჩვენს საკუთარს თვალში, რადგანაც
ესპანიელებისათვის დავისწრია და რამდენ-
იმე შექსპირის თხზულება მშვენიერად გარ-
მაგვილია ქართულს ენაზედ.

— პარიკის პუბლიკური ბიბლიოთეკის
დირექტორს სახალხო განათლების მინისტ-
რისთვის წარუდგენია წარსული წლის ანგა-
რიში, რომლისაგანაც სინას, რომ ამ ბიბ-
ლიოთეკაში ეხლა ორი მილიონი და სამოც-
და თრამეტი ათასი ტომი დაბეჭდილი წიგ-
ნი ყოფილა. ამ უთელავე წიგნებში საფრან-
გეთის ისტორია ისეთი დიდს-ნაწილს შეად-
გენს თურმე, რომ იმისი კატალოგი, ანუ
წიგნთ-სიები ათი ტომია და ეხლა მეთერთ-
მეტე იბეჭდება, რომელშიაც შეტანილი იქ-
ნება ახალი ისტორია 1798-დან 1830 მდის.

— მხლანდელს ცეილონის კუნძულის
(ინგლისის საკუთრის ინდოეთშია) მუერ-
ნატორს განუხებენია ძანდის ძველი სამე-
ფო სახალხო, რომელიც საუკეთესო სახლო-
ვარია თურმე ძველი ინდოეთის არქიტექტუ-
რისა. საკვირველი არ არის, რომ ჩვენში
სახალხობის კი არა, ძველი საყდრების გან-
ხლებას არაინ ჰქვირობის? მაგრამ განახლებას
ვინ იძებნის. ნეტავი თითოეული ჩვენგანი
არ ჰქვირობდეს შიშის დანგრევას და განა-
გურებას, რაც ძველი ცხოვრების ძვირფასი
სახსოვარია!

— უკანასკნელმა მცხოვრებთ აღწერამ
საკუთრად ინგლისში და შვედის სამთავრო-
ში გამოაჩინა, რომ ოცდა სამი მილიონ
მცხოვრებისაგან ცამეტ მილიონ ნახევარი
უცხოელ-ქრო არის, აქედან ნახევარი ქლია
და ნახევარი კაცი. მაგრამ ეს უნდა დავამა-
ტოთ, რომ ამ ცამეტ მილიონაწ ნახევარი-
საგან რეა მილიონი ჯერ კიდევ თხუთმე-
ტის წლის არ არის.

— საშუალო გამოანგარიშებით აი რამდენი
წლის სიცოცხლე აქვს სხვა და სხვა წოდ-
ების და საქმის კაცს: სასულიერო პირებს 65
წ. ვეპრებს 62, მეცნიერებსა და მხენლ-
მთესველებს 61, სამხედრო კაცებს 59, კანონთ
მეცნიერებს 58, მხატვრებს, 57, ექიმებს 56.
რუსეთში კაცი ცოცხლობს საშუალო რიც-
ხით 21 წელს, პრუსიაში 29 წ, შვეიცა-
რიაში 34, საფრანგეთში 35, ბელგიაში 36,
და ინგლისში 38.

— შოთი ამერიკელი ვაჭართ გავიხი-
ბებს, რომ ამერიკაში ერთს რეინს-გაზაქედ
„სავაჭეთო“ ცეცხლის-ტელს 57 მილი გა-
ურბენია 59 წამის განმავლობაში და ერთს
ლოგს ამ გზაზედ ისეთის სიჩქარით გაქმე-
ბულა, რომ სამ ნახევარს წამს ხუთი მილი
გაუფლია. ამერიკული ანუ ინგლისური მი-
ლი ერთ ვერსტ ნახევარია, ასე რომ „სავა-
ჭეთო“ ცეცხლის-ტელს საათში თითქმის ას-
ეთის გაურბენია. გვიანებია შოთი-თვილი-
სის რეინს გზის ტარებას! მაგრამ ღმერთმა
ნუ უქნას, რომ შოთი-თვილის გზის ანაი-
რის სიჩქარით ეტარებინოს, თორემ ერთ-
სულიერთი ცოცხალი ვერ გადაჩრჩებოდა, განი
საკუთრებთ სურამის მთებში.

— ჩინეთის სატახტო ქალაქში ერთად
ერთი ვაჭეთი ყოფილა და იმასაც მმართვე-
ლობა სცემს თურმე. სამაგვლის სტამბით
და სამაგვლის ქალაქზედ იბეჭდება თურმე
ეს ვაჭეთი.

— მომავლის წლიდან ბერლინის ქალაქ-
ში უნდა შემოიღონ ტაქტა ექიმებისათვის
დწესებულთ, თუ რამდენი უნდა მიეცეს ექიმს
პირველად ავთამყოფის ნახესათვის და რამდენ-
ის შედეგში. მაღალდები-სხეულების ექიმო-
ბისათვის ორი იმდენი სასყიდლია დანიშნუ-
ლი, რაც სხვა უბრალო ავთამყოფების ექიმო-
ბისათვის. სარკი იქნებოდა, რომ ჩვენშიაც
დანიშნული იყოს ტაქტა, ამითი ავ-თამყო-
ფების ოჯახი და თითონ ექიმებზედ ბევრს
უფსამოგრობას ასკილდებოდნენ. მაგრამ ვით
თუ მაშინ ექიმებს უბრალო ავთამყოფაზედ
გაღმებდ სხნად გაეზადოდა, და ბევრს ავ-თამყო-
ფუს მარჩენის იმედი მოაქლებოდა და
შიში მომატებოდა!

— მონტევიდეოს ქალაქში (სამხრეთის
ამერიკაში) მცხოვრებ იტალიელებს ერთ
მილიონზედ მაინია ძველის აღმართვა განუ-
ზრახავთ. შული ბოლომთ შეუკრფათ და
ერთის მოქანდაკისათვის მიუზღვიან ექვს
სტატუას გაქვებია. საკვირველი როგორ არ
არის, რომ ზოგი უცხო ქვეყანაში უღდას
ძველს თავის მამულის წყარინებულს შველ-
ლებს, ზოგი კი თავის მამულშიაც არაფერს
ჰქვირობს ამ საქმეზედ!

— შოთი ინგლისელი ქალი დანიძლავე-
ბულა, რომ ორმოცდა ორს დღეს ათას
ექვსას ვერსტს გაივითოა ქვეითად და კი-
დედ მოუფია ნილთაი.

— ჩრდილოეთის ამერიკის შტატებში სა-
მსაჯულოთ ერთი შესანიშნავი განჩინება შე-
უდგენია: ერთმა ვეპრამ მოითხოვა ტელე-
გრაფით 10,000 ბუშელი სიმინდი დანიშ-
ნულის დროზედ. ტელეგრაფის შეცდომის
გამო იმან მიიღო მარტო 1000 ბუშელი და
ამის გამო წააღო 900 დოლარი. თუმ-
ცა ტელეგრაფის კვიტანციებზედ კი სწორია,
რომ ტელეგრაფის კომპანია დეპეშების შე-
ცდომისათვის პასუხს არ აგებსო, მაგრამ სა-
მსაჯულომ განჩინა, რომ ამ გვარს პირო-
ბებს ძალა არა აქვსო და ტელეგრაფის კომ-
პანიას ვეპრის ზარალი აზღვევინა. ამ განა-
ჩინს თუ მიეყვებით, სასურველი უნდა იყოს,
რომ არა თუ დეპეშების შეცდომისა და და-
კარგისათვის, დეპეშების დაგვიანებისათვისც
პასუხს უნდა აგებდეს ტელეგრაფის კომპა-
ნია. აგრეთვე ფორტაც პასუხის გებელი
უნდა იყოს წიგნების დაგვიანებისა და და-
კარგისათვის, რადგანაც წიგნები ხშირად
ძვირფასი აზრებისა და გრძობების მატარე-
ბელი არიან. მაგრამ ვინ იცის, იქნება ჩვენს
ვაჭრობის საუკუნეს მარტო უფუფუნისა და
დოლორების ანგარიში სურს და სხვას კი
არაფრად სთვლის.

სუთის თვის ანგარიში	1,452 მ. კ.
ოქსის ბასსამხალ. მდინარეების	1,500 მ.
აბხაზიანის ალა-მთიანისა	1,470 მ.
1874 წლის 21 მარტიდან 21-სექტემბრის	40 მ.
აბხაზობაში არისტეა წყარად ორას	4,678 მ. 80 კ.
ოცდართობიეუ კაცი.	3,705 მ.
1.) წყაროვან მუხტანოლი საწოლი	100 მ.
2.) სესხ, რომელიც ამანავლამ	21 მ. 23 კ.
3.) ახანავლამ ისხს. ტფილისის	262 მ.
4.) სასარგებლოდ მუხტანოლი კერა	4,128 მ. 23 კ.
1.) მესტრეულა	100 მ.
2.) მესტრეულა	17 მ. 20 კ.
3.) მესტრეულა	430 მ. 22 კ.
4.) მესტრეულა	550 მ. 7 კ.
5.) მესტრეულა	4,128 მ. 23 კ.
6.) მესტრეულა	4,678 მ. 30 კ.